

Litteratur.

BERTIL KULLENBERG: *Studien über die Biologie der Capsiden*. Zool. Bidrag från Uppsala Bd. 23, 1944. 522 s., 25 tavlor.

I en diger avhandling har Bertil Kullenberg framlagt resultaten, eller en del av resultaten, av sina sedan flera år tillbaka bedrivna studier över de svenska miridernas biologi. Arbetet, som är författarens gradualavhandling, har renderat honom docentur i Uppsala. En närmare granskning av den tunga volymen visar också att innehållet ej är mindre imponerande än omfånget. Det är ett synnerligen värdefullt bidrag till vår förut alltför magra kunskap om miridernas levnadsförhållanden, Kullenberg här givit, och boken kommer utan tvekan att för lång tid framåt utgöra grundvalen för fortsatt forskning på detta område.

Vad som gör arbetet så värdefullt är enligt min uppfattning framför allt det här hopade oerhörda materialet av direkta, noggranna iakttagelser över de olika miridarternas levnadssätt. Författaren har disponerat sitt stoff så, att han i ett första kapitel redogör för 92 svenska miriders biologi, varvid varje art behandlas för sig. Kap. I är alltså bokens »speciella del», medan de fyra följande kapitlen tillsammans utgöra dess »allmänna del». För var och en av de i kap. I behandlade arterna redogör förf. för sina iakttagelser rörande variation, biotop, näring, levnadsvanor, livscykel och äggläggning samt kompletterar dem med talrika litteraturuppgifter. Särskilt må framhållas att förf. lyckats påvisa att åtskilliga s. k. varieteter endast bestå av outfärgade individ eller i andra fall av stadier i en färgförändringsskala, som varje individ av resp. art normalt genomgår under sitt liv som fullbildad. En särskilt grundlig och intressant bearbetning har ägnats *Lygus pratensis* och *Notostira erraticus*, men som förf. själv säger torde ytterligare studier vara nödvändiga innan dessa grupperns taxonomiska och variationsbiologiska problem kunna sägas vara definitivt lösta. Författarens uppgifter om näring och äggläggning grunda sig i motsats till de flesta tidigare på exakta observationer.

Kap. I omfattar hela 305 av bokens 522 sidor och utgör — enligt min uppfattning ej blott kvantitativt — dess viktigaste del. I de följande kapitlen behandlas på ett mera allmänt och sammanfattande sätt bl. a. miridernas näringsval och näringsupptagande, kroppshållning, rörelser, parning, äggläggning, ontogenetiska utveckling och relationer till yttervärlden. Här vill jag endast uppehålla mig vid det intressanta avsnitt som behandlar de myrmekoida arterna. I motsats till äldre författare, vilka i allmänhet från dessa arters myrmekoida kroppsbyggnad utan andra vägande skäl slutit sig till ett närmare biologiskt förhållande till myrorna, synes Kullenberg på grund av sina undersökningar vara av den uppfattningen att ett sådant förhållande ej existerar och att myrmekoidin hos miriderna i allmänhet är en rent tillfällig yttre likhet. Möjligen är ej sista ordet sagt i denna fråga, men Kullenberg har i varje fall angett tonen för den ev. fortsatta diskussionen i ämnet. Den torde ej kunna föras vidare utan noggranna och förutsättningslösa naturstudier och experiment.

Självfallet vore det orimligt att begära att ett så omfattande studieområde som miridernas biologi skulle kunna behandlas allsidigt och uttömmande inom ramen för en doktorsavhandling. Den grundlighet, med vilken författaren bearbetat vissa delar av detta ämne har tvingat honom att helt eller delvis förbigå andra. I kap. I är huvudvikten lagd vid de fullbildade djuren, medan ungstadierna

i allmänhet ej ägnats någon uppmärksamhet. Vid sin behandling av variationen har förf. anknutit till de färgvarieteter som finnas beskrivna men har annars ej intresserat sig för arternas variationsbredd. Man har vidare anmärkt på att uppgifter om de behandlade miridarernas geografiska utbredning saknas och på att författaren ej försökt sig på synekologiska problem. Dessa synpunkter hade emellertid ej kunnat tillgodoses utan att förf. antingen måst ytterligare öka avhandlingens redan ansevärd volym eller ock tvingats utesluta en del av det mycket värdefulla material som nu framlagts. Man kan blott hoppas att docent Kullenberg i framtiden får möjlighet att fortsätta sina studier i miridernas biologi och att han därvid utsträcker sitt intresse jämväl till de sidor av denna, vilka ej kunnat belysas i hans föreliggande avhandling.

Författarens teckningar och målningar äro mycket goda. En del av de talrika fotografierna ha mindre väl ägnat sig för reproduktion och hade utan skada kunnat uteslutas.

Frej Ossiannilsson.

Svensk Spindelfauna utg. av Entomologiska Föreningen i Stockholm. 3. Egentliga spindlar, Araneae. Fam. 1—4. Salticidae, Thomisidae, Philodromidae och Eusparassidae av ALBERT TULLGREN. Stockholm 1944.

Den svenska arachnologien har gamla och förnämliga traditioner, förknippade med namn sådana som Clerck, de Geer, Sundevall, Westring och Thorell. Sedan Westrings »Araneae suecicae» utkom för nu över 80 år sedan och Thorells »Remarks on Synonyms of European Spiders» ett tiotal år senare har emellertid intresset för den svenska spindelfaunan länge varit mycket ringa, och det är först under de senare åren som man åter kan tala om en svensk arachnologisk forskning. Professor Albert Tullgren, som i början av detta århundrade gjort sig känd även som spindelforskare genom flera vackra arbeten över sydamerikanska och afrikanska spindlar, har nu åtagit sig den tacknämliga uppgiften att fortsätta den av Entomologiska Föreningen utgivna Svensk Spindelfauna, som hittills utkommit endast med två delar, även de författade av prof. Tullgren och behandlande psedoscorpioner och phalangider. Med den nu föreliggande tredje delen har början gjorts med de egentliga spindlarna, och det är 4 familjer av de tvåkloiga spindlarna, som behandlas däri, nämligen *Salticidae*, *Thomisidae*, *Philodromidae* och *Eusparassidae*. Arbetet inledes med en översikt av spindlarnas allmänna yttre morfologi, anvisningar för insamling och konservering av spindlar samt en förteckning över faunistisk och biologisk spindellitteratur. I denna litteraturförteckning kunde kanske också L. Berland: *Les Arachnides* (Encyclopedie Entomologique), Paris 1932, ha upptagits, vilket arbete ger en översikt över samtliga spindeldjurgruppers morfologi, systematik och biologi. Även kan påpekas att den i samma litteraturförteckning upptagna Comstock: *The Spider Book*, 1913, har utkommit med en ny upplaga 1940 (vilken emellertid ännu ej torde ha anlant till Sverige).

Mycken omsorg torde ha nedlagts på den därefter följande översikten, i form av ett examinationsschema, av i Sverige förekommande spindelfamiljer, till antalet 24. Som numera är brukligt avskiljes fam. *Zoridae* (*Ctenidae*) från *Clubionidae*, *Hahniidae* från *Agelenidae* och *Erigonidae* från *Linyphiidae*, liksom även, troligen för första gången i faunistisk litteratur, *Philodromidae* från *Thomisidae*.

Som första familj behandlas hoppspindlarna, *Salticidae*, omfattande 18 svenska släkten med sammanlagt 43 arter. Synnerligen värdefulla äro sammanställningarna av de efter hittillsvarande faunistisk litteratur ofta svårbestämda arterna av salticidsläkterna *Sitticus*, *Euophrys* och *Heliophanus*, inom vilka finnas flera hittills mer eller mindre ofullständigt kända arter. Krabbspindlarna, *Thomisidae*, ha 24 till den svenska faunan hörande arter, fördelade på 7 släkten. En art, *Xysticus labradorensis* Keys., har först i somras anträffats i Sverige, varför den endast kunnat upptagas i ett tillägg i slutet av arbetet. Fam. *Philodromidae*, för vilken det svenska namnet »snabblöpare» introduceras, har 3 svenska släkten med 16 arter, varav 10 komma på sl. *Philodromus*. Den vanligaste arten av dessa, *P. aureo-*

lus Oliv. har icke, som hittills ofta skett, delats upp i flera underarter eller »varieteter», utan de förekommande olikheterna i parningsorganens struktur betraktas endast som individuella variationer. Särskilt engelska arachnologer synas emellertid ännu vilja avskilja åtminstone underarten *caespiticolis* Walck., och en verklig utredning av denna artfråga torde behövas, innan den kan anses avgjord. Den sista i arbetet behandlade familjen är *Eusparassidae*, som i Sverige endast har ett släkte med en enda art, *Micrommata viridissima* (DG.).

Artbeskrivningarna äro mycket utförliga, och texten omfattar 130 sidor. Författaren har bl. a. gjort sig mödan att för båda könen av varje art ange såväl samtliga bentaggaras placering som de olika benledstyckenas längd. Uppgifterna om cefalotorax' längd och bredd, vilka mått äro bestämmande för uppfattningen av ett exemplars storlek, härröra tydligen i de flesta fall från mätning av ett enda exemplar — önskvärt vore att såvitt möjligt även storleksvariationen angivits, vilket nu endast skett beträffande några få arter. Varje beskrivning avslutas med uppgifter om utbredning i Sverige samt ofta även om levnadssätt. Av utbredningsuppgifterna framgår, att författaren haft tillgång till ett synnerligen rikt, av honom själv och andra insamlat material, som delvis ej förut varit publicerat. Bl. a. har Lohmander bidragit med flera intressanta fynd.

Vad slutligen illustrationsmaterialet beträffar, är detta synnerligen rikligt och verkligt förstklassigt. Utom 48 textfigurer, av vilka de flesta utgöra utmärkta framställningar av den honliga receptakularapparaten hos de olika arterna, återfinnas på 18 ljustrycksplanscher inte mindre än 247 figurer av samtliga arters epigyn och hanpalper. Dessa figurer äro utomordentligt naturtrogna och samtidigt elegant utformade och höra till det allra bästa som åstadkommits i den vägen. De komma med säkerhet att göra denna spindelfauna känd och anlitad även av utländska arachnologer, trots att den är skriven på svenska.

Entomologiska Föreningen är att gratulera till att kunna räkna detta förnämliga arbete, som tryckts med bidrag från Längmanska Kulturfonden och Lars Hiertas Minne, bland sina publikationer. Att det kommer att stimulera intresset för de svenska spindlarna är säkert, och man har bara att hoppas, att författaren snart skall få möjlighet att komma med en fortsättning på denna länge emotsedda och synnerligen välkomna svenska spindelfauna.

Å. Holm.

Smärre meddelanden och notiser.

Husbocken i Mariefred.

Fynd av *Hylotrupes bajulus* i det fria äro inte så vanliga i vårt land och därför torde en liten redogörelse för en förekomst av sådant slag år 1939 i Mariefred vara av visst intresse. Den 16/7, som var en varm och solig och nästan vindfri dag, besökte jag staden och påträffade då husbocken på en lokal vid hamnen i östligt läge öppet för vindarna från den målarkvik, vid vilken staden ligger.

Först påträffade jag husbocken på en järnställning i svagt solsken kl. 16. Järnet kändes ljummigt. Det fanns här tre ex., som sutto stilla på solsidan. På baksidan av järnkonstruktionen och alltså i skugga anträffades ett ex. Intill fanns en rad trästolpar för elektrisk ledning och här gjordes ytterligare fynd. På den stolpe, som stod närmast järnställningen, sågs ett mjukt — tydligen nykläckt — ex. med ljusbruna täckvingar krypa om-